

SESSİZ ve SESLİ SİNEMANIN İLK YILLARINDA GÜLDÜRÜ

Arş.Gör. Serpil KIREL*

Güldürü Sinemasının İlk Yılları:

Giriş

Fotoğrafın icat edilmesinin ardından teknik gelişmeler birbirini izler ve fotoğrafı hareketlendirmek üzere yapılan deneysel çalışmalar sonrasında "hareketli fotoğraf"a, yani sinemaya ulaşılır. Sinemanın gücü ilk zamanlarda anlaşılmaz ve bir ticari araç olarak görülmez. İlk yıllarda meraklı bakışlar altında fuarlarda yapılan kısa gösteriler yerini tek makaralı filmlere ve ardından da uzun metrajlı konulu filmlere bırakır ve sinema kendi dilini oluşturmaya başlar.

Sinema bir kent eğlencesi olarak doğar ve kısa süre içinde kitlesel bir eğlence aracı haline dönüşür. Amerika ve Fransa gibi ülkeler hızla sanayileşirken günlük hayatta da değişimler yaşanır. Sinema, kentte tutunmaya çalışan insanların hem öğretmeni hem de eğlendiricisi olur. Popüler vodvil-lerin ve müzikallerin yerini, onlara göre daha ucuz ve kolay erişilebilir olan sinema salonları alır.

Sinemanın ilk yıllarında güldürü filmleri en çok tercih edilen türler arasındadır. Bunun hemen akla gelen ilk nedeni; güldürü sinemasının anlatı biçimi bakımından sessiz anlatıma uygun olmasıdır. Eğlenmeyi ve hoşça vakit geçirmeyi hedefleyen sinemanın ilk seyircileri seçimlerini çoğunlukla güldürü filmlerinden yana yapıyorlardı.

* M.Ü. İletişim Fakültesi

Bu çalışmada; başlangıç yıllarından itibaren, güldürü sinemasının sessiz ve sesli sinema döneminde geçirdiği değişimler ele alınıp incelenecektir.

Sessiz Dönemde Güldürü Sineması

Güldürü sinemasının , sinemanın ilk yıllarında yaygınlaşması ve en iyi örneklerini sessiz dönemde vermiş olması rastlantı değildir.

Güldürü sineması, Lumiere'in "Kendi Kendini Sulayan Bahçıvan-1895" adlı filmiyle Fransa'da başlar. Fransız sinemacıları güldürü sinemasının önemli sanatçılarıdır (Onaran, 1986; 97).

Güldürü sinemasının ilk yıllarındaki "Kendini Kendini Sulayan Bahçıvan"dan önce de çeşitli deneysel çalışmalar söz konusudur. Örneğin; Emile Reynaud'un ilk "living picture"ları nı gerçekleştirdiği, 1888 yılına kadar varır (Wead, 1973; 34).

Güldürü sinemasının ilklerinden "Kendi Kendini Sulayan Bahçıvan" dönemin en popüler filmidir. Bu film birçok açıdan önemlidir. Örneğin; popüleritesi yüzünden filmin adı; "L'arreseur Arrosee- Kendi Kendini Sulayan Bahçıvan", "Le Jardinier-Bahçıvan" ya da "Le Jardenier et le petit espiegle-Bahçıvan ve Küçük Yaramaz" olarak çeşitli adlar alır. Grand Cafe'deki 2 popüler filmden biri "L'arrivee d'un train-Trenin Gara Girişi" diğeri "L'arreseur" dır. İlk sinema afişi de M. Auzolle tarafından bu güldürü filmi için yapılmıştır (Wead, 1973; 44).

Sinemanın bu ilk "gag" ından sonra bu tür binlerce gag izler.. Abisel'in de vurguladığı gibi, ilk filmlerde sözün olmayışı yüzünden fiziksel hareketlerle komik öğelerin aranıp bulunmasına neden olur. Böylece daha önce sirk ve vodvillerde yer alan komik etki uyandıran hareket ve durumlar kalıplar halinde sinemaya taşınır. Ta ki, sinema kendi özgün dilini bulana kadar . Bir çok kişi tarafından küçümsenen ve dudak kıvrılarak bakılan güldürü sinemasının sadık izleyicileri, sinemanın ilk yıllarındaki bu panayır eğlencesine katılmaktan zevk alan ve alt tabakadan gelen, eğlenmek isteyen insanların oluşturduğu bir topluluktur (Abisel, 1989; 59-60).

Güldürü sinemasının gelişmesindeki ve talep edilmesindeki en önemli etken buydu. İlk izleyiciler eğlenmeyi ve hoşça vakit geçirmeyi amaçlıyor ve seçimlerini güldürüden yana yapıyorlardı. İlk sinemacılar da, düşlediklerinin ne kadar daha fazlasını perdeye aktarabileceklerini arayarak yeni film hileleri, anlatım teknikleri, gaglar ve slapstickler deniyorlardı. Sinema; uygulayıcıları için,

deneysel çalışmalara açık, yaratıcılıklarını yansıtabilecekleri bakir bir alan, izleyenler için ise, dünyayı keşfetmenin bir yolu du.

Sinemanın ilk yıllarından, 1914'lerde yerini Amerikan güldürüsüne bırakana kadar güldürü sinemasında Fransız sinemacıları hakimdir. Fransız güldürücülerden; Andre Deed ve Leonce Perret dönemlerinin popüler sanatçılarıydı. Bu sanatçılar, sevilen ilk güldürü tiplerini yaratmış ve canlandırdıkları tiplerin çeşitli meslekler ve durumlar içindeki konumlarını ele alarak dizi güldürüler yapmışlardır. Fransız güldürü sinemasında adı anılması gereken bir diğer sanatçı da Rigadin'dir. Rigadin, çeşitli ülkelerde beğenilen 500'ü aşkın film çekmiş popüler bir güldürü oyuncusudur. Kendinden sonra gelecek olan Charlie Chaplin, Harold Llyod gibi birçok Amerika'lı sanatçıyı etkileyecek olan diğer önemli isim de Max Linder'dir (Onaran, 1994; 54-57).

Güldürü sinemasına önceleri daha çok görsel şaşırtmacalara dayanan "gag"lar egemenken, filmlere fikir ögesi Max Linder ile birlikte gelir. Max Linder (Asıl adı-Gabrielle Levielle) başta Charlie Chaplin olmak üzere diğer tüm güldürücülerin ve durumdan doğan güldürünün babasıdır denebilir (Onaran, 1986; 97). Çevirdiği yüzlerce filmin bugün, bir çoğunun kayıp olduğu sanatçı , güldürü sinemasına; iyi giyimli, zevk sahibi, kaygısız bir hovarda tipini, pandomim sanatının özelliklerinden de yararlanarak aktarır (Arkin Sinema Ansiklopedisi, 1975; 64). Linder, senaristliğini, oyunculuğunu ve yönetmenliğini üstlendiği filmlerinde; fotoğraf sanatçısı, tiyatro oyuncusu, sihirbaz vb. gibi değişik mesleklerden gelen insanları konu etmiştir (Makal, 1996; 21).

Amerikan Güldürü Sinemasının Hakimiyet Yılları

Sessiz dönemin dönüm noktalarından biri de, sinema sanayinin oluşmaya başladığı yıllarda meydana gelen 1. Dünya Savaşı' dır. 1911-1914 yılları arasında Avrupa Sineması'nda önemli gelişmeler yaşanır. Güldürü dışındaki türlerde de yoğun üretime sahip Avrupa sineması 1914'de I. Dünya Savaşı'nın başlamasıyla sekteye uğraması Amerikan sinema sanayini olumlu etkiler ve 1918 yılında Amerikan sineması dünya film piyasasını ele geçirir (Rotha, 1996; 41-42).

Amerikan Sineması'nda güldürü filmlerinin göze çarpan bir yeri vardır. 1915 yılından önce, Amerika'da yapılan tek makaralı (one-reelers) filmlerin bir çoğu güldürüye öncelik verdiği görülür. Bu filmlerin yıldız oyuncularları da vücutlarını ve yüzlerini iyi kullanmayı bilen, sahne sanatçılarıdır. Sinemanın ilk yılları bu sessiz palyaçolarla renklenmiştir denebilir (L. Philips, M. Philips, 1979; 75).

1920'li yıllar güldürü sinemasının sessiz döneminin en önemli yıllarıdır. 1920'li yıllarda filmler, izleyicilerle, canlı olarak seslendirilen müzik eşliğinde izleyiciyle buluşur. 1920'lerdeki sessiz dönemin üç öncüsü bu şartlar altında klasik güldürüyü yaratırlar. Bu üçlü; Buster Keaton, Harold Lloyd, Charlie Chaplin'dir (Pirie, 1981; 242).

Güldürü filmleri önceleri kaba savrukalamalara (slapstick) dayanan, hareketin ve sertliğin yoğunlukla bulunduğu türde bir güldürüye sahiptirler. Zaman içinde, bu tür güldürünün yerini, insanların ve durumların yarattığı çatışmadan hareket eden "durum güldürüleri" alır. Bu tür durum güldürülerinin en önemli isimlerinden biri Mack Sennett'ir. Sinema sanatı geliştikçe güldürü filmlerinde de değişimler olur. Güldürü filmleri, günlük yaşamın her alanını ele alan, değer yargıları, kurumlar ve toplumsal statülerle ilgili eleştirilere yer verir hale gelirler. Bu tür eleştirel güldürünün en önemli örneği ise; Charlie Chaplin'dir (Abisel, 1989; 60).

Birinci Dünya Savaşı ve 1920'lerin sonlarında sesli filmin kullanılmasıyla Amerika'da bir sinema endüstrisinin hızla yapılandığı görülür. Artık film yapma işi; üretim, dağıtım ve sergileme aşamalarını içeren bütünlüklü bir iş haline gelmiştir. 1920'lerin ortalarında artık sinemadan para kazanılmaya başlanmış ve büyük stüdyolar film piyasasına egemen olmaya başlamıştır (Toll, 1982; 29-31).

Sessiz Sinema Döneminde Güldürü Filmlerinin Anlatım Özellikleri

Sinemanın ilk yıllarında, güldürü sinemasını oluşturan öğeler; küçük sinema hileleri, beklenmedik hareketlerin oluşturduğu gülünç etkiler ve görsel güldürüye dayalı "gag"lardı. Gag, "gülüşe yolaçan, görsel bir durumu uzatan, birdenbire değiştiren ve bu duruma yeni bir duygu, beklenmedik bir değer katan buluşlar" demektir (Arkın Sinema Ansiklopedisi, 1975; 61).

Sinema tarihinin ilk motive edilmiş sekansı ve ilk "gag"ının popüler ilk nikelodeon filmi olan "Fred Ott'un Hapşırığı" adlı filmde yer aldığı ileri sürülür. Sinema tarihçisi Terry Ramsaye'ye göre, 1893 yılında Edison Şirketi Kinetoscope'u geliştirir ve 1 Şubat'ta Kinetoscope Tiyatrosu'nda film üretimine başlanır. Ancak, sinema tarihçileri arasında Fred Ott'un ilk güldürü sanatçısı olmadığı konusunda çeşitli görüşler hakimdir. Örneğin; Barnett Philips bu görüşü reddeder (Wead, 1973; 38-40).

Sessiz dönemin güldürü oyuncularını, sözleri kullanmadan bedenleriyle yarattıkları "herkesin anlayabileceği bir şiir" ortaya koymuşlardır. Bu yüzden sessiz dönem güldürü sanatçısı; bir mim sanatçısı, bir akrobat ve bir palyaço olabilmeliydi. Güldürü oynatmayan gösteri merkezinin bulunmadığı bu ilk yıllarda sessiz film sanatçıları komik anlatım dilini keşfede keşfede ortaya koyuyorlardı (Mast, Cohen, 1979; 536).

Sessiz dönemdeki güldürü sinemasının üretim koşullarını anlamak için Mack Sennet'in filmlerini nasıl ürettiğine değinmek yerinde olur. Sennet'in stüdyosu güldürü konusunda bir okul olmuştur. Sennet, tiyatrodan etkilenmiş ve filmlerini senaryosuz biçimde görevlendirdiği "gag" üreticilerinin yaratıcılıklarına başvurarak gerçekleştirdi (Makal, 1995; 26).

Sinemaya Sesi Gelişi-Sesin Gelişiyle Güldürü Sinemasında Neler Değişti?

Sesin sinemaya gelişiyle olumlu ve olumsuz bir çok değişimin yaşanılması kaçınılmazdır. Sessiz sinemanın yavaş yavaş yerini sesli filmlere bırakmasından en çok etkilenen film türü güldürü olmuştur. Güldürü filmleri sinemaya sesin gelişiyle birlikte kökten bir değişime uğrar. Öncelikle genel anlamda sinemaya sesin gelişinin etkileri üzerinde durmak konunun daha iyi anlaşılması için yararlı olacaktır.

Ses sinemada yaygın olarak kullanılmaya başlanmadan önce bu konuda birçok deneysel geliştirme çalışmaları yapılmıştır. Bu çalışmalardan biri de Edison'un, 1887'de phonograph'ı projektör ile birleştirip sesi sinemada kullanmayı denemesidir. Ancak bu çalışmada sesin görüntü ile senkronizasyonu sorun olmuş ve bu yenilik, halkın ilgisini çekmeyi başaramamıştır. Amerikan sinemasında sesli dönem 6 Ağustos 1926'da Newyork'da "Don Juan" filminde senkronize edilmiş müzik ile başlar. Ardından 6 Ekim 1927'de "The Jazz Singer" adlı çalışma geldi. Bu filmde de senkronize edilmiş ses ve diyalog kullanılır. Western Elektrik Şirketi tarafından geliştirilen, Vitaphone sistemi denilen bu sistemle, ses disklerle kaydedilip, filmle eşleştirililiyordu (Encyclopaedia Britannica; 861).

Sesin sinemaya gelişi ilk zamanlarda sesin kaydedilmesindeki zorluklar yüzünden, bu tür çekim tekniğine yabancı olan oyuncuların performanslarında geçici bir süre de olsa sanatsal gerilemeye neden olur. Sessiz dönemde filmler, sinemada bulunan orkestranın canlı olarak yorumladığı müzikler eşliğinde gösterilmekte ve sessiz

olarak çekilmektedir. Ancak, sesin kullanılmasıyla birlikte filmlerin çekim teknikleri de değişir. Oyuncuların çekimler sırasında mikrofon bulundurmaları hareket kabiliyetlerinin kısıtlanmasına neden olduğundan, sessiz dönemin birçok başarılı sanatçısı bu yenilik karşısında çekimser kalmış ve sesli sinema da böylece kendi sanatçılarını yaratmıştır. Çevirdikleri 100 kadar filmle Laurel Hardy ve Marx Kardeşler bu sanatçılar arasında sayılabilirler (Betton, 1993; 35-36).

Sinemaya ses gelmeden önce filmlerde yer alan; yağan yağmur, kükreyen aslanlar, ağlayan çocuklar, kuş şakımaları, kalabalık sesi, fırtına sesi...vb gibi çeşitli efektleri salonda bulunan ve bu sesleri piyano ile taklit edebilen eşlikçi sanatçılar bulunuyordu. Yani, sessiz sinema döneminde müzik aktif bir element olarak kullanılmaktaydı. Sessiz sinemada diyalogların yerini hareketin dili alır. Böylece, hareketlerin dili gerçekte söylenmek istenenden daha büyük önem kazanır (Richter, 1986; 158). Sessiz sinema döneminde müzik hem duyguları hem de durumları anlatmada etkili bir araç olarak kullanılıyorken sinemaya sesin gelişiyle ortaya çıkan diyalog kullanımı önceleri çok acemice ve ekonomik olmayan biçimlerde kullanılmıştır.

Sesin sinemaya gelmesi sinema dilinde değişimlere de yol açmıştır. Sessiz sinemada seslerin ve diyalogların olmamasından kaynaklanan anlatım boşluklarını çok sayıda "baş çekim" yaparak kapatmaya çalışan yönetmenler, sinemaya sesin gelişi ile diyaloglardan yararlanmışlar ve bu tür anlatımın kullanılması bırakılmıştır (Epstein, 1968; 363-364).

Andre Bazin'e göre sesin sinemaya gelmesi sinema dilinin estetiğini bozmuştur. Sesli sinemada kurgu olayları kesiksiz anlatmayı sağlarken, sesli sinema öğretilmeden ve simgelerle anlatımdan vazgeçmiştir (Bazin, 1968; 378).

1920'li yılların sonunda gerek zamanın gerekse aracın (medium) ani değişimi ile birlikte en çok etkilenen türlerden biri de güldürü olmuştur. Sessiz güldürünün en önemli özelliği olan yaratıcılık ve fantezi, filme sesin eklenmesiyle yok olur. Görsel anlatım ve hız kaybolur. Sesin gelmesi demek, çekimlerde sinemacıların kullanmaya alışkın olmadıkları birçok aletin kullanılması demektir. Sinema ses ile birlikte uzun yıllar uygun aygıtların kullanılmaya başlanmasına kadar özgür ruhunu ve deneysel yanını, hızını kaybeder. Çünkü, sesli kayıt için kullanılan mikrofonlar oyuncuları oldukları yere adeta mihlar. Oyuncular mikrofonlara sesleri doğru ulaşsın diye yerlerinden kıpırdayamaz hale gelir, kameralar,

çalışırken çıkarttıkları sesler duyulmasın diye sarılıp sarmalanır ve mumyalara dönerler. Artık kameralar ve oyuncular sesin kontrol altında tutulabildiği küçük stüdyolarda gerçek yaşamdan kopuk bu küçük bölmelere hapsedilir. Böylece, güldürü sinemasının ele avuca sığmaz, korkusuz ve kaçmaca kovalamacayı çok seven yaratıcı oyuncularının hareket kabiliyeti kalmaz. O yüzden de ilk sesli güldürüler Sennett'in kaçma-kovalamacalarından, Chaplin'in bale yapar gibi hareket eden hareketlerinden...yoksun kalmıştır (Toll, 1982; 220). Sesin sinemaya gelmesiyle Buster Keaton, Harry Langdon gibi komedyenler başarısızlığa uğrarken, Charlie Chaplin de sesli sinemaya yıllarca kuşku ve nefretle bakar. Chaplin, 1931 yılında aslında sessiz olan ""Şehir Işıkları-City Lights" adlı filmine ustaca sonradan eklenen senkronize edilmiş müzik ve efektler yardımıyla ilk sesli filmini gerçekleştirdikten sonra "Asri Zamanlar-Modern Times-1936"dan sonra sesli filmleriyle bu duygusunu aşar (Betton, 1993; 35). Sinemaya sesin gelişi ve ardından Amerika'daki 1929 Wall Street bunalımı ile birlikte Mack Sennett gibi birçok sinemacının iflas etmesine neden olur (Slide, 1970; 153).

Sesin Sinemasal Anlatıma Katkıları:

Sinemaya sesin girmesi özellikle güldürü sineması için bir handikaptır. Ara yazıların kullanıldığı diğer türler için olumlu bir etki yaratırken-çünkü, arayazılarla filmin akışı artık kesilmeyecekti ve süreklilik sağlanacaktı- güldürü için sesin gelişi ilk önceleri nasıl kullanılacağı bilinmediği bir gelişimdir. Bu yüzden bu yeni dönemin kendine özgü başarılı oyuncuları kısa zamanda ortaya çıkar. Sesli dönemin en başarılı komedyenlerinden ikisi, kariyerlerine sessiz dönemde başlamış olan Laurel ve Hardy ikilisi olur (Pirie, 1981; 245-246).

Sesin gelişiyle değişen teknikler sayesinde sinemaya gerçeklik duygusu katılır ve bu gelişim sinemayı olumlu etkiler. Sesin gelmesiyle beraberinde yeni bir yaklaşım da getirir. Jacops'a göre, sinema böylece hapsedildiği görsel alandan, görsel-işitsel konuma gelmiştir ses sayesinde. Böylece, sesle birlikte, oyuncuların filmde konuşulan şeylerin ne olduğunu anımsatmak için başvurdukları abartılı mimik ve pandomimsel hareketlere gerek kalmaz ve altyazıların da ortadan kalmasıyla filmler derinlik, gerçeklik ve öz kazanır. Ayrıca, Jacops'un vurguladığı gibi sesin sinemaya girişinin en önemli etkilerinden biri de filme diyalogun girişiyle birlikte anlatımdaki değişimdir. Böylece, "dış ses" ve "dış anlatıcı"yı filmsel anlatıya katmak mümkün olmuştur. Aynı zamanda efektlerin kullanımı ile filmlerde görsel etki pekiştirilme olanağı bulmuş ve inandırıcılık etkisi ortaya çıkar (Jacops, 1973; 243-250).

Sesin kullanımını sinemacılar için, karakterlerin içsel düşüncelerinin ifade edilmesinden efektler sayesinde, silah sesi gibi, patlama efektleri gibi gerçek sesler yansıtılmaktadır. Ayrıca, sadece perdede gördüklerine tabi olan seyirci için artık kadrajda görmedikleri ama duydukları sesler de ipucu olabiliyordu. Örneğin, bir karakterin yüzünü izlerken kadraj dışından gelen bir çarpışma ya da çocuk ağlaması sesi, ...vb. duymak ve anlamlandırmak izleyici için mümkündü artık (Toll, 1982; 36).

Sesli güldürüye geçişle birlikte geçirilen dönüşümlerden biri de senaryo yazarının öneminin ortaya çıkmasıdır. Çünkü, diyalogların yazımıyla birlikte senaryo yazarı da en az film yönetmeni kadar önemli hale gelmiştir (Mast, Cohen, 1979; 702).

Sesli sinemaya geçişin bir diğer önemli etkisi de şu olmuştur: sesli filmle ilgili teknik gelişmeler birbirini kovalamış ve ses kayıt aletlerinin gelişimiyle filmlere yabancı dillerde dublaj yapabilme olanağı da ortaya çıkmıştır. Bu olanak Amerikan sinemasının diğer ülke sinema piyasalarını ele geçirebilme fırsatını yaratmıştır (Betton, 1993; 36).

Yeni ses teknolojisinin gelişinden en olumlu etkilenen kişilerden biri Walt Disney olmuştur. Çizgi animasyonlar üzerine çalışan Disney, karton karakterlerinin müzikle birlikte uyumlu hareketlerinin büyümesini ilk kez 1927 yılında yarattığı Mickey Mouse'da kullanmıştır. Sesli dönemin diğer başarılı isimleri arasında kendilerine özgü güldürü anlayışlarıyla Marx Kardeşler ve 1929 yılında yaptığı sesli güldürülerle Ernst Lubitsch sayılabilir (Toll, 1982; 221-222).

Sesin Sinemaya Gelmesi ve Ticari Başarı Kazanılması

Sinemaya sesin gelmesiyle sesi ticari anlamda kullanmayı başaran Warner Brothers büyük karlar elde etmiştir. Sessiz film çekimine uygun stüdyolar teknik altyapılarını dönüştürmek için çaba harcamışlar ve ilk zamanlarda bu bir rekabet unsuru olmuştur. Konuşmalı filmlerin ortaya çıkmasıyla; sahne oyunlarından yapılan uyarlamalar, eski melodramların genişletilip ele alındığı thriller'lar, bir yıldızın ön plana çıkarılıp anlatıldığı duygusal yapımlar ve müzikal güldürüler piyasaya hakim olmaya başlamıştır (Rotha, 1996; 98-100). Warner Brothers'ın, sesin kullanımını ticari anlamda başarılı olacağı konusundaki önsezileri onları başarıya götürür. Amerikan sinemasındaki ilk sesli film, 1927 yılında "The Jazz Singer" adlı Broadway müzikholünün haklarını satın aldıktan sonra Al Jolson'un oynadığı aynı adlı filmi çektiler. Filmde Jolson'un

"şimdiye kadar hiçbirşey duymadınız millet! Bunu dinleyin!" diyerek söylediği sözden etkilenen yapımcılar, filme 250 kelimeye yakın diyalog ekleyerek cesur bir adım attı. 1928 yılında ise ilk tam sesli film piyasaya sürülür: "Newyork Işıkları-The Lights of New York". Sesli sinema ticari başarıyı getirmiştir. Artık sırayla diğer ünlü müzikalleri filme almaya gelmiştir; "Broadway Şarkısı-The Broadway Melody" ...gibi (Toll, 1982; 34-36).

Sesli filmin gelişinin Hollywood'daki etkisi vodvil ve sahne sanatçılarının sinemaya akını olmuştur (Monaca, 1984; 217-218). Böyle bir akış gerekliydi çünkü, bu yeni buluş karşısında canlı performansa alışık ve sahne üzerinde seslerini kullanmayı bilen deneyimli oyuncuların sinemaya girmesi kaçınılmaz olur. Bu yüzden, sesli sinemaya alışkın olmayan eski oyuncuların kimi mesleği bırakırken kimi de bu yeniliğe uyumlanmaya çalışmıştır.

Daha sonra da ayrı bir bölüm olarak ele alınacağı gibi otuzlu yıllar yeni bir güldürü geleneğinin habercisidir. Bu kez eldeki malzeme diyaloglar ve teknik gelişmesini tamamlayan sinemadır. Sesli güldürü filmleri geleneği başlamış olur. Dünya sinemasında hakimiyetini kuran Amerikan sineması sözlü güldürünün diğer bir deyişle Amerikan güldürüsünün örneklerini vermeye başlar.

Sonuç:

Sinema kendi anlatım dilini oluştururken teknolojik değişimlerden etkilenmiştir. Sinemaya sesin gelişi de bu tür önemli etkenlerden biridir. Bu çalışmada özellikle bu değişimlere güldürü filmleri açısından ve genel olarak da sinema sanayiindeki değişimler ve etkilenimler açısından incelenmeye çalışılmıştır. Güldürü sineması sinemanın başlangıç yıllarından itibaren izleyici tarafından en çok sevilen türlerden biri olmuştur. Hatta sinemanın ilk popüler olan filmi, Lumiere'in "Kendi Kendini Sulayan Bahçıvan" adlı filmi olduğunu söylemek yanlış olmaz. Sinemanın kendi dilini oluşturmaya başladığı ilk yılları çeşitli "gag"lara dayalı anlatımı seçen, yani seyirciyi şaşırtıp güldürmeyi yeğleyen ve seyirci tarafından da yoğun ilgiyle karşılanan güldürü filmleriyle doludur. Daha başka çalışmalarda değinilecek olan gerek seçilen konularla gerek anlatım dili ile ilk yılları anarşizm dolu sözsüz görsel eleştirinin ve satirlerin olduğu yıllardır. Sinemanın sessiz döneminin unutulmaz filmleri arasında hemen Charlie Chaplin'in, Harold Llyod'un, Marx Linder'in filmlerini sayabiliriz. Özellikle Chaplin tüm dünya sinema seyircileri arasında sevilen ve filmlerindeki eleştiri öğeleri açısından da birçok çalışmaya konu olmuş sinemasıyla

dünya çapında önemli ve herkes tarafından tanınan bir sanatçı olmayı başarmıştır.

Güldürü, sinemanın ilk yıllarından itibaren izleyici tarafından en çok sevilen türlerden biri olmuştur. Güldürü filmleri hem ticari başarısının anahtarı hem de sanatsal eleştiri için uygun bir araç olduğu için önemsenmesi ve dikkatle incelenmesi gereken bir türdür.

KAYNAKÇA

- * Nilgün Abisel, *Sessiz Sinema*, Ankara Ün. Basın-Yayın Y.O. Yayınları, No:10, 1.Basım, Ankara, 1989.
- * Andre Bazin, "Sinema Dilinin Evrimi", *"Türk Dili"*, Cilt XVII, Sayı: 196, 1 Ocak 1968.
- * Gerard Betton, *Sinema Tarihi*, İletişim Yay. 4. Baskı, İstanbul, Şubat 1993.
- * Jean Epstein, "Uzayda Film Yapma Sanatı", *"Türk Dili"*, Cilt XVII, Sayı: 196, 1 Ocak 1968.
- * Lewis Jacobs, *The Movies As Medium*, Octagon Books, NewYork, 1973.
- * Oğuz Makal, *100 Filmde Başlangıcından Günümüze Güldürü-Komedi Filmleri*, Bilgi Yay. 1. Basım, Mart 1995.
- * Oğuz Makal, *Fransız Sineması*, Kitle Yayınları, Ankara, Nisan 1996.
- * Andre Malraux, "Sinemanın Sanat Olarak Doğuşu", *"Türk Dili"*, (Çev. Tahsin Saraç), Cilt XVII, Sayı: 196, 1 Ocak 1968.
- * Gerald Mast, Marshall Cohen, *Film, Theory and Criticism*, Oksford University Press, Second Edition, Oksford, 1979.
- * James Monaca, *American Film Now- The People, The Power, The Money, The Movies*, Signet-Signet Classics, Third Eddition, USA, 1984.
- * Alim Şerif Onaran, *Sinemaya Giriş*, Filiz Kitabevi, İstanbul, 1986.
- * Alim Şerif Onaran, *Sessiz Sinema Tarihi*, Kitle Yay. 1. Basım, Ankara, Nisan 1994.
- * David Pirie (ed. by), *Anatomy of the Movies*, Mac Millan Publishing, Newyork, 1981.
- * Leona Rausmussen Philips, *Film Appreciation*, Gordon Press, Newyork, 1979.

- * Jill M. Philips, Hans Richter, *The Struggle for the Film*, Wildwood Press, 1986.
 - * Paul Rotha, *Sinema Tarihi-Ülke Sinemaları*, Sistem Yayınları, 1. Basım, İstanbul, Nisan 1996.
 - * Antony Slide, *Early American Cinema*, International Film Guide Series, First Published, USA, 1970.1
 - * Robert C. Toll, *The Entertainment Machine*, Oxford University Press, 1982.
 - * George Wead, *Buster Keaton and The Dynamics of Visual Wit*, Northwestern University, Evanstone, Illinois, 1973.
- Ayrıca:
- * *Arkın Sinema Ansiklopedisi*, Arkın Kitabevi, 1. Cilt, İstanbul, 1975.
 - * *Encyclopediia Britannica*, William Benton (Publisher), Volume 15, Chicago.